

Stödande dokument gäller för: Central barnhälsovård Västra Götalandsregionen

Giltighet från: 2024-12-19 Giltighet till: 2026-12-19

Version: 1.0

Innehållsansvarig: Ann-Sofie Cavefors, barnhälsovårdsöverläkare Central barnhälsovård

Information till vårdnadshavare

Vaccinationsgranulom ”Kliande kula”

Kontaktallergi mot aluminiumsalt i vaccin Varför uppstår besvären?

Kliande kula/vaccinationsgranulom är ett ofarligt men ofta långdraget tillstånd hos barn. Orsaken är oftast en överkänslighetsreaktion på aluminiumsalt, som finns i vissa vaccin för att de ska ha god effekt.

Överkänsligheten och därmed besvären minskar efter hand och brukar oftast vara borta vid fem års ålder.

Barnet bör även när besvären läkt ut, i möjligaste mån undvika hudkontakt med aluminium (läs mer om detta nedan).

Många vaccin innehåller en liten mängd aluminiumsalt för att förstärka kroppens försvar vid vaccination (se tabell). Aluminiumsalter har använts i vaccin sedan 1920-talet. Aluminium finns naturligt i mat och dricksvatten. Den beräknade sammantagna mängden från dieten och vaccin i barnvaccinationsprogrammet är klart under den nivå som anses säker.

Vacciner som ingår i barnvaccinationsprogrammet och som innehåller liten mängd aluminiumsalt		
<i>Namn</i>	<i>Vaccin mot</i>	<i>Ges vid åldrarna</i>
Hexyon	Difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib och hepatit B	3, 5 och 12 månader
Vaxneuvance	Pneumokocker	3, 5 och 12 månader
Tetravac	Difteri, stelkramp, kikhosta och polio	5 år
Gardasil 9	Humant papillomvirus	Skolår 5
Triaxis	Difteri, stelkramp, kikhosta	Skolår 8
Andra vacciner som innehåller liten mängd aluminiumsalt		
<i>Namn</i>	<i>Vaccin mot</i>	
Encepur och FSME Immun	TBE	
Vaqta och Havrix	Hepatit A	
Engerix B och HBVAXPRO	Hepatit B	
Twinrix och Ambirix	Hepatit A+B	
Bexsero	Meningokocker grupp B	
Ixiaro	Japansk encefalit	

När kommer besvären?

Ofta kommer granulomet en tid (veckor eller månader) efter vaccinationen. Det skiljer sig från den lokala reaktion med rodnad och svullnad som är vanlig inom 1-2 dygn efter en vaccination och som snabbt går över.

Överkänsligheten uppstår vanligen först efter upprepade vaccinationer och det vanligaste är att det uppstår efter 12-månadersvaccinationen men det kan inträffa även vid andra vaccinationstillfällen.

Vilka symtom är vanliga?

Typiskt är klåda på framsidan-utsidan av det ena eller båda låren och små förhårdnader kan kännas under huden där barnet kliar sig. Förhårdnaderna, eller kulorna, kan skifta i storlek från någon millimeter till en dryg centimeter. Den första tiden kan klådan vara mycket intensiv och barnen kan riva hål på huden, inte minst nattetid. Senare kommer besvären i perioder, för att så småningom upphöra helt efter några månader, ibland år. Även kulorna försvinner helt efter en tid. Andra förändringar, som eksem, kan uppkomma men även dessa försvinner när barnen slutat klia. Det är vanligt att besvären försämras i samband med infektioner.

Kontaktallergi mot aluminium

Orsaken till att vissa drabbas av kontaktallergi är oklar utöver att man i studier har sett viss ärftlighet. Kontaktallergi innebär risk för kliande eksem där huden kommer i långvarig kontakt med metallen, t ex en klocka med baksida av aluminium. En del hudvårdsmedel innehåller aluminiumföreningar och kan också ge besvär. Känsligheten för aluminium minskar eller går tillbaka helt så småningom. Kontaktallergi är inte farlig.

Aluminiumtestning

Vissa barn med kliande granulom testas för att bekräfta en kontaktallergi mot aluminium. Testet utförs på hudmottagningen och kan göras från 2 års ålder. Testning är speciellt viktigt för barn med långdragna besvär eller om allergenspecifik immunoterapi (se nedan) planeras.

Fortsatt vaccination

Det är viktigt att barnet får fortsatta vaccinationer. Vid vaccination med aluminiuminnehållande vaccin finns en liten risk för att ett nytt granulom bildas men återkommande besvär vid förnyad vaccination är sällsynt. Diskutera med barn- eller elevhälsovården om lämplig tidpunkt för vaccination, en individuell bedömning behöver alltid göras. Det är viktigt att barnet får ett skydd mot allvarliga infektioner. Om möjligt ska barnet ha varit fritt från klåda under ungefär ett år innan ny vaccination med aluminiuminnehållande vaccin. Vaccin mot mässling, röda hund och påssjuka (MPR) är fritt från aluminium.

I barnvaccinationsprogrammet är flera vaccin kombinationsvaccin och att dela upp dessa är i de flesta fall inte möjligt; det rekommenderas heller inte då det skulle innebära en flerfaldigt förhöjd exponering för aluminiumsalt.

Allergenspecifik immunterapi (ASIT)

ASIT är en behandling som kan ges till personer som har en svår allergi mot gräs, björk, hund, katt, bi, geting och kvalster. Alutard-extraktet som används innehåller aluminium. Om en sådan behandling blir aktuell bör behandlande läkare informeras om att barnet tidigare fått kliande granulom efter vaccination.

Behandling av kliande granulom

Många barn behöver ingen speciell behandling. En fet eller mjukgörande kräm kan användas. Kyla kan också lindra, till exempel en isbit inlindad i en tygbit. Det är bra om man kan lära barnet att gnugga, klappa eller nypa på området med klåda i stället för att riva sig. Tunna pyjamasbyxor brukar kunna minska att barnet kliar sig nattetid.

Hudvänligt förband (typ Duoderm) kan användas på det kliande stället. Dessa innehåller inget läkemedel, men skyddar huden mot rivandet och fungerar bra om barnet accepterar att ha plåster på sig. De kan användas under lång tid, om huden får lufta lite mellan bytena.

Gör så här:

- Klipp till en lagom stor bit förband, som täcker det kliande området. Runda gärna av hörnen.
- Låt det sitta kvar ett dygn första gången och kontrollera sedan huden. Oftast kan det sitta kvar längre, byt förband vid behov.
- Tvätta huden och låt den lufta mellan bytena. Smörj då gärna in en mjukgörande salva också.
- Det går bra att duscha och bada med förbandet.
- Om huden under förbandet ser irriterad ut:
Byt oftare och lufta lite längre. Skydda huden med hudskyddsmedel (finns på apoteket).

Kortisonkräm en eller två gånger om dagen brukar kunna lindra besvären.

Det viktigt att behandla tillräckligt länge, oftast minst ett par veckor, så kulan börjar minska i storlek och klådan minskar. Då kan man glesa ut behandlingen och övergå till en fet och mjukgörande kräm eller lotion dagligen. Om barnet efter en lugn period börjar klia sig igen, t. ex i samband med en förkylning, behövs ofta en period av mer intensiv behandling igen.

Periodvis kan barn även ha nytta av antihistamin i kombination med lokal behandling. Om receptfria läkemedel inte hjälper mot besvären, kontakta vårdcentralen,

Undvik aluminium i andra produkter

För att minska besvären av de kliande kulorna, samt om möjligt minska risken för att de återkommer, bör man undvika exponering för aluminium från andra produkter.

Var särskilt observant på innehåll i:

- Hudkräm, särskilt solkrämer
- Alsolpreparat
- Ansiktsfärger
- Låtsastatueringar
- Deodoranter
- Tatueringar

Utarbetad av Central barnhälsovård (CBHV) och gäller för barnhälsovården i VGR

Innehållsansvarig: Ann-Sofie Cavefors, barnhälsovårdsöverläkare Central barnhälsovård

Granskare: Susanne Johansen, barnhälsovårdsöverläkare Central barnhälsovård